

Beste Bibliotheek van Nederland

Bibliotheek Utrecht, vestiging Neude wint editie 2025

[Intro] Het was een spannende, voor sommigen zenuwslopende strijd, tussen de vijf genomineerde bibliotheken om de titel Beste Bibliotheek van Nederland. Uiteindelijk werd de bibliotheek aan de Utrechtse Neude als winnaar gekroond in een feestelijke bijeenkomst op donderdag 6 november tijdens Bibliotheekplaza in Poppodium Annabel in Rotterdam. Dankzij de combinatie van lof van de jury en het publiek mag de hoofdvestiging van de Bibliotheek Utrecht zich een jaar lang de Beste Bibliotheek van Nederland noemen.

Tekst: Anne Louïse van den Dool en Chris Wiersma

Foto's: Pascal Striebel

Genomineerden en juryleden

Dit jaar reiken we voor de zestiende keer de prijs uit voor de beste bibliotheek. Vorig jaar won de bibliotheek Deurne van de basisbibliotheek Helmond-Peel. Voor 2025 zijn vijf bibliotheken genomineerd.: de bibliotheken van Lemmer (Bibliotheken Mar en Fean), Nieuwegein (Bibliotheek Nieuwegein), Oudenbosch (Bibliotheek West-Brabant), Neude (Bibliotheek Utrecht) en Waddinxveen (Bibliotheek De Groene Venen).

De vakjury werd gevormd door Robin Verleisdonk (directeur-bestuurder van Bibliotheek Helmond-Peel en de winnaar van de vorige editie), Gerard Meijer (programmamanager Stichting Samenwerkende POI's Nederland), juryvoorzitter Chris Wiersma (voormalig directeur van de Bibliotheek Groningen, BiSC Utrecht en De Nieuwe Bibliotheek in Almere), Jeanine Deckers (directeur-bestuurder van Bibliotheek Biblorura) en Erna Staal (directeur-bestuurder van de Bibliotheek Gouda). Coördinator van de jury was Anne van den Dool (zelfstandig cultureel communicatieprofessional en adviseur op het gebied van bibliotheekcollecties). Dit onder begeleiding van Menno Goosen (hoofdredacteur van *Bibliotheekblad*).

Het verkiezingsproces

Vijf bibliotheken in twee dagen: een vol programma, maar erg inspirerend. De jury kon zich weer onderdompelen in de veelzijdigheid, de professionaliteit en het enthousiasme in de sector. De juryleden hopen dat de bibliotheken iets leren van de jury, de jury leert in ieder geval altijd veel van de bibliotheken. Vorig jaar bezocht de jury vijf dorpsbibliotheken van verschillende omvang, dit jaar waren de verschillen veel groter. Een grootstedelijke, een stedelijke bibliotheek en drie dorpsbibliotheken. De gemeentelijke subsidiëring reikt van uitgesproken armoedig tot tamelijke

ruimhartig. Appels en peren dus. Binnen de jury is geopperd om twee prijzen uit te reiken, maar dat idee is niet uitgevoerd. De jury werd het eens over één prijs voor één winnaar. Juryvoorzitter Chris Wiersma: 'Het is ons werk om appels met peren te vergelijken'.

De juryleden brachten net als vorige jaren samen een bezoek aan de genomineerde bibliotheken. Daar kregen ze een presentatie en een rondleiding door medewerkers en directie. Om een goed beeld van de genomineerde bibliotheken tijdens reguliere openingstijden te krijgen, brachten jurycoördinator Anne van den Dool en hoofdredacteur Menno Goosen op een ander moment anonieme bezoeken aan de genomineerde bibliotheken.

Nieuw sinds enkele jaren is de keuze van de jury voor een onderwerp waar extra aandacht naar uitgaat. Voor de editie van 2025 was dat het thema digitale geletterdheid. Chris Wiersma: 'We letten op collectie, programmering, de transitie ten dienste van de maatschappelijke opgaven, de bejegening van klanten en bezoekers, de uitvoering van de vijf kernfuncties en de locatie van de bibliotheek, architectuur en inrichting. Al deze factoren spelen mee, we reiken nadrukkelijk geen prijs uit voor het mooiste bibliotheekgebouw. Indrukwekkend wat er allemaal gebeurt op dit gebied, in samenwerking en stand alone, standaard en creatief. Bibliotheken doen veel, heel veel. Maar ze doen ook veel dezelfde dingen. Minder dan we hadden gehoopt zijn bibliotheken onderscheidend ten opzichte van elkaar. We hadden graag meer bijzondere, creatieve, ja vreemde praktijken willen zien.'

Ook het publiek kon via de website van *Bibliotheekblad* stemmen op de vijf genomineerde bibliotheken. In het uiteindelijke oordeel telde hun oordeel eenmaal en dat van de jury tweemaal.

Dorp en stad

Dit jaar was er een grote variatie in de omvang van de genomineerde bibliotheken: van kleine vestigingen in een dorpse omgeving tot bibliotheken die een grote stad bedienen, allemaal waren ze aanwezig. Het verleidde de jury er bijna toe meerdere winnaars te kiezen, maar uiteindelijk kan er maar één de beste zijn. Bovendien zijn ook veel overeenkomsten aan te wijzen: allemaal geven deze bibliotheken blijk van een sterke betrokkenheid bij hun lokale omgeving, passend bij het concept van de *community library*, dat de branche de laatste jaren steeds hoger in het vaandel heeft staan.

Allemaal vervullen de genomineerde bibliotheken een breed pakket aan taken, waarbij de vijf kernfuncties overal een plek krijgen in het aanbod. Verder zijn de goed verzorgde gebouwen een gemene deler: de meerderheid van de genomineerde bibliotheken is recent heropend en heeft daarbij grote stappen gezet op het gebied van aantrekkelijkheid en klantvriendelijkheid. Ook op het gebied van digitale geletterdheid, het thema van de verkiezing van dit jaar, ligt het aanbod van de genomineerde bibliotheken dicht bij elkaar. Stuk voor stuk hebben ze zich met recht aangemeld voor deze editie: ze zetten een creatief programma neer, dat goed aansluit bij de vragen die op dit gebied bij de verschillende doelgroepen van de bibliotheek leven: van jong tot oud, van kundig tot hulpbehoevend.

Drie algemene bevindingen

- De jury werd ook dit jaar steeds weer getroffen door de inzet, de betrokkenheid en het enthousiasme van medewerkers en managers. Maar soms vormen die een valkuil als de financiering schromelijk tekortschiet en er veel meer wordt gedaan dan redelijk is. Sommige collega's gun je dat

ze vaker nee durven te zeggen tegen hun gemeentebestuur.

- Alle genomineerde bibliotheken zitten stevig in het lokale netwerk van instellingen op het gebied van welzijn, zorg, cultuur en vooral onderwijs. Steeds meer bibliotheken bereiken de volgende fase waarin ook wordt ingespeeld op en samengewerkt wordt met lokale community's van burgers.

- Jammer dat we geen goed Nederlands woord hebben voor het begrip *community*. Onze tweede rijkstaal, het Fries, kent het mooie woord *mienskip*, maar ja dat is Frysk. En *gemeenschap* is te dubbelzinnig om in onze vaktaal te gebruiken. Wie bedenkt iets?

Bibliotheek Lemmer (onderdeel van Bibliotheken Mar en Fean)

De jury is verheugd dat een dorp als Lemmer de beschikking heeft over zo'n mooie bibliotheek. Het pand, daterend uit de jaren zestig, werd recent door Jan David Hanrath onder handen genomen en oogt nu weer licht en fris. Het is een duidelijke Mienskipsbibliotheek, zoals ze dat in Friesland noemen: van de moestuin voor de deur tot het plein in het hart van de bibliotheek, alles wordt in samenwerking met de lokale gemeenschap vormgegeven. Het is knap hoe op een beperkt aantal vierkante meters toch zoveel functies worden ontplooid. De jury reisde er graag voor af naar het noorden. Het aanbod op het gebied van digitale geletterdheid was van goede kwaliteit, maar sprong er niet uit ten opzichte van de andere genomineerden, en dat was toch het speerpunt van de verkiezing van dit jaar.

Bibliotheek Nieuwegein (onderdeel van Bibliotheek Nieuwegein)

Wat een indrukwekkende stap: van de tweede verdieping naar een heel gebouw voor de bibliotheek van Nieuwegein. Hier is duidelijk geïnvesteerd in een integrale aanpak, met tal van partners die het pand bevolken. Ook de collectie sluit daar mooi bij aan: die staat thematisch in de buurt van de loketten van partners. Positieve gezondheid is duidelijk het zwaartepunt van de organisatie: alle activiteiten worden aan deze kapstok gehangen. Daarbinnen is veel aandacht voor de ambitie iedereen digitaal te laten meedoen. Cultuur en literatuur lijken wat achter te blijven. Bovendien rijst de vraag of de bibliotheek zich in dit geval niet te veel als welzijnsorganisatie opstelt. Ook op het gebied van digitale geletterdheid is in de bibliotheek van Nieuwegein veel te vinden, maar de verbinding met de vele partners in het pand is op dit vlak nog niet zo helder.

Bibliotheek Oudenbosch (onderdeel van Bibliotheek West-Brabant)

De bibliotheek van Oudenbosch bevindt zich een prachtige kapel, die knap is aangepast aan de behoeften van de bibliotheek. Desalniettemin blijft het een kleine ruimte, waarin de verschillende functies van de bibliotheek elkaar wat lijken te verdringen. Een duidelijke overkoepelende visie zou helpen meer ruimte én een duidelijkere identiteit te creëren. Wat betreft digitale geletterdheid is die visie zeker aanwezig: hier wordt heel nadrukkelijk op ingezet, met dank aan een bevlogen medewerker die de eigen kennis deelt met het landelijke netwerk. Ook heeft de jury veel bewondering voor het feit dat alle activiteiten gratis worden aangeboden.

Bibliotheek Neude (onderdeel van Bibliotheek Utrecht)

Wat moet de bevolking van Utrecht in haar handjes hebben geknepen toen de hoofdvestiging van de bibliotheek vijf jaar geleden haar intrek nam in het leegstaande postkantoor. (Voor die periode was het in gebruik als warenhuis van Vroom en Dreesmann). Alleen maar enthousiast over gebouw en

inrichting is de jury niet. De overweldigende hal is wat leeg als er geen evenement is en het gebouw laat zich niet gemakkelijk lezen – hoe vind je hier de weg? Maar het is ook niet eenvoudig een monument met zo'n krachtige beeld- en vormtaal om te bouwen tot een laagdrempelige en vriendelijke bibliotheek. Gelukkig wordt er nog steeds gewerkt aan verbeteringen. Het is bewonderenswaardig dat de bibliotheek continu verbeteringen aan het pand blijft doorvoeren: zo vinden in de entreehal steeds meer evenementen plaats en krijgt ook de rest van het gebouw een steeds duidelijkere rol in de verbindende activiteiten met de stad. De Utrechtse bibliotheek blinkt uit in bijzondere initiatieven. Zo is in de vestiging sinds kort een Huis voor Actief Burgerschap te vinden. In november opent de bibliotheek het Boeken-spektakel, waar ongepubliceerde auteurs hun schrijfsels kunnen plaatsen. De bibliotheek kan zich nog verder ontwikkelen op educatief gebied: de samenwerking met het onderwijs staat, met een beperkt aantal aangesloten dBos-scholen, door de late start nog in de kinderschoenen. Op het gebied van digitale geletterdheid is er een mooi aanbod, dat goed voor het voetlicht wordt gebracht. Meest opvallend vindt de jury de omslag van de bibliotheek als Instituut met een hoofdletter I naar een open organisatie in het stedelijke netwerk. De inzet en expertise van de medewerkers wordt daarbij volop benut. De creatieve communicatie draagt de transitie in woord en beeld uit.

De Utrechtse bibliotheek blinkt vooral uit in de uitstekende ontplooiing van alle kernfuncties, met her en der ruimte voor een extra twist. Wel kan de bibliotheek zich nog verder ontwikkelen op educatief gebied: de onderwijstak staat, met een beperkt aantal aangesloten scholen, door de late start nog in de kinderschoenen. Daartegenover staat een ijzersterk programma, waarin de Utrechter een duidelijke stem krijgt. Ook op het gebied van digitale geletterdheid is een mooi aanbod beschikbaar, dat uitstekend voor het voetlicht wordt gebracht. In deze organisatie leeft een duidelijke visie, die in alles wordt uitgedragen.

Bibliotheek Waddinxveen (onderdeel van Bibliotheek De Groene Venen)

De bibliotheek van Waddinxveen heeft geen gemakkelijke uitgangspositie: de bibliotheek bevindt zich op de tweede verdieping van een multifunctionele accommodatie, hetgeen de zichtbaarheid van de vestiging niet ten goede komt. De ruimte is krap en daarmee niet in verhouding met een werkgebied van deze omvang. Het past bij het financiële plaatje van de bibliotheek, die in vergelijking met de andere genomineerde bibliotheken maar weinig gemeentelijke subsidie ontvangt.

Het is knap dat de bibliotheek aan alle vijf de kernfuncties aandacht weet te besteden. Wel mist de jury op sommige punten een centrale visie. Dat geldt ook voor het aanbod op het gebied van digitale geletterdheid: alle tijd en energie gaat naar het draaiende houden van de huidige gang van zaken. De jury was onder de indruk van de passie en kundigheid waarmee de medewerkers hun taken uitvoeren.

De Beste Bibliotheek 2025

De jury zag zichzelf dit jaar voor een dilemma geplaatst: kun je zulke verschillende bibliotheken wel met elkaar vergelijken? Zij was diep onder de indruk van de sterke samenwerking met de lokale gemeenschap in de bibliotheek in Lemmer, evenals van het brede aanbod op het gebied van digitale geletterdheid in de bibliotheek van Oudenbosch. Ook de hands-on-mentaliteit en de enthousiaste ontvangst in Waddinxveen konden op waardering rekenen. Dat geldt ook voor het prachtige gebouw en de integrale dienstverlening van de bibliotheek van Nieuwegein.

Na lang beraad sprak de jury echter haar voorkeur uit voor de Utrechtse bibliotheek aan de Neude. Deze bibliotheek eindigt **nadrukkelijk niet** bovenaan wegens het imposante gebouw, maar vanwege de sterke visie die de organisatie in slechts een paar jaar tijd heeft weten te formuleren en uitvoeren. Ook het publiek koos met ruim 7.300 stemmen de bibliotheek in Utrecht als winnaar, het hoogste aantal stemmen in de geschiedenis van deze verkiezing. Dit werd gevolgd door de Nieuwegein, met bijna 3.000 stemmen. De bibliotheek in Lemmer ontving een kleine 1.500 stemmen, gevolgd door de bibliotheek in Oudenbosch met 770 stemmen. De bibliotheek in Waddinxveen kreeg ruim 550 stemmen.

Op basis van bovenstaande maakt de jury met veel plezier bekend dat de Neude-vestiging van de Bibliotheek Utrecht de Beste Bibliotheek van 2025 is en dus de winnaar is van de Beste Bibliotheek Award. De jury heeft veel respect voor de krachtige organisatie met een brede dienstverlening, die deze bibliotheek in slechts vijf jaar heeft weten neer te zetten, waarin een nauwe verbinding met de lokale gemeenschap wordt gezocht en gevonden. De jury wil ook de andere genomineerde bibliotheken van harte feliciteren met hun nominatie. Alle bibliotheken mogen met opgeheven hoofd terugkijken op de afgelopen verkiezingen. Ze hebben het stuk voor stuk erg goed gedaan.

[Frame 1]

[Head] Over deze verkiezing

De prijs voor de beste bibliotheek is sinds 2009 vijftien keer uitgereikt. DOK Delft won de eerste editie en Deurne (Bibliotheek Helmond-Peel) de vorige editie in 2024. *Bibliotheekblad* is verantwoordelijk voor de organisatie; NBD Biblion is als onmisbare sponsor verantwoordelijk voor de uitreiking. De prijs is een begrip en heeft jaarlijks een groot effect op de zichtbaarheid van de winnende bibliotheek. Sinds 2023 wordt de prijs uitgereikt tijdens het congres Bibliotheekplaza, georganiseerd door Probiblio.

[End of frame 1]

[Frame 2]

[Head] Aanmelden editie 2026

De jury doet alvast een oproep voor de Beste Bibliotheekverkiezing van volgend jaar. Bibliotheken, laat de kenmerkende hartverwarmende, maar ook wat hinderlijke bescheidenheid van de branche varen en meld je aan voor deze verkiezing! Geef je op door te mailen naar menno.goosen@bibliotheekblad.nl. Uiteraard zullen hiervoor ook nog oproepen volgen in *Bibliotheekblad*, op de website en de socialmediakanalen. Aan deelname zijn geen kosten verbonden.

[End of frame 2]